

2010. június 30 – 2010. július 2., ISBN 978-963-87874-5-3, CD kiadvány

4. **Szűcs Róbert Sándor** (2010i): „Egészségtelen élelmiszerek” attitűdvizsgálata a fiatalok szegmensében, Új marketing világrend, Marketing Oktatók Klubja XVI. Konferencia, 2010. augusztus 26-27, ISBN 978-963-88943-0-4, p. 318 – 327.

Magyar nyelven megjelent előadás idegen nyelvű összefoglaló nélkül

1. **Szűcs Róbert Sándor** (2009a): Fiatalokkal folytatott marketingtevékenység, avagy sohasem lehet elég korán kezdeni?!, Keszthely, ITF Konferencia, ISBN 978-963-9639-33-1, CD kiadvány
2. **Szűcs Róbert Sándor** (2009c), Dr. Csorbai Attila: Magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszereke a fiatalok fogyasztási szerkezetében, Kaposvár, 2009. augusztus 25-26. Marketing Oktatók Klubja – 15. Jubileumi Országos Konferencia, "Új marketing kihívások a XXI. században – Fenntartható fogyasztás", ISBN 978-963-9821-12-5, p. 394 – 403.

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

A FIATALKORÚAK ÁLTAL FOGYASZTOTT NÉHÁNY ÉLELMISZERIPARI TERMÉK MARKETING ÉS FOGYASZTÓVÉDELMI SZEMPONTÚ VIZSGÁLATA

Szűcs Róbert Sándor

Témavezetők:

Dr. Csapó Zsolt

Közgazdaságtudomány PhD.

Dr. Lehota József

Közgazdaságtudományok MTA doktora, DSc.

DEBRECENI EGYETEM

Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2011

Tartalomjegyzék:

1. A kutatás célja	3
2. Előzmények és alkalmazott módszerek	7
3. Az értekezés főbb megállapításai	9
4. Az értekezés új, illetve újszerű eredményei.....	18
5. Az eredmények gyakorlati hasznosíthatósága	19
6. Publikációk az értekezés témakörében	21

Magyarországon idegen nyelven teljes terjedelemben megjelent előadás

1. **Szűcs Róbert Sándor** (2010a): Light and dietetic products from aspect of youth, XXIV. microCAD nemzetközi tudományos konferencia, 2010. március 18-20., ISBN 978-963-661-925-1, p. 45 – 50.
2. Pólya Éva, **Szűcs Róbert Sándor** (2010e): Children Influence on Family Purchase Decision Making - especially in case of foods containing high level of salt, sugar and fat, Conference for Young Researchers, 4 - 6 October, 2010, Gödöllő, ISBN: 978-963-269-193-0. p. 226 – 231.
3. **Szűcs Róbert Sándor** (2010h), Pólya Éva, Horváth Marianna: Role of green brands in consumer decision making, XVI. Nemzetközi Környezetvédelmi és Vidékfejlesztési Diákkonferencia, Mezőtúr, 2010. június 30 – 2010. július 2., ISBN 978-963-87874-5-, CD kiadvány
4. **Szűcs Róbert Sándor**, Pólya Éva (2010q): The Scope of Competition, Legislation and Consumer Socialization to Protect Children, Nyugat-magyarországi Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, „Hitel, Világ, Stádium” nemzetközi tudományos konferencia, 2010. november 3., Sopron (m.a.)

Magyar nyelven megjelent előadás idegen nyelvű összefoglalóval

1. **Szűcs Róbert Sándor** (2009d): A reklámok fiatalokakra gyakorolt hatásának és szabályozásának elemző bemutatása, Veszprém, 2009. szeptember 4., Pannon Gazdaságtudományi Konferenciasorozat, Növekedés, gyorsítás, vállalati kibontakozás, ISBN 978-963-9696-88-4, p. 90 – 101.
2. **Szűcs Róbert Sándor** (2010c): Az aszimmetrikus információellátottság hatása a vállalati jövedelmezőségre és gyermekkori elhízásra, XVI. ITF Konferencia, 2010. március 25., Keszthely, ISBN 978-963-9639-36-2, CD kiadvány
3. Pólya Éva, **Szűcs Róbert Sándor** (2010g): A marketingstimulációs programok szerepe a felelősségteljes marketing döntések meghozatalában, XVI. Nemzetközi Környezetvédelmi és Vidékfejlesztési Diákkonferencia, Mezőtúr,

Idegen nyelvű, hazai kiadású folyóiratok:

1. **Szűcs Róbert Sándor** (2010f), Csapó Zsolt: Increasing consumption of foods with high level of fats, sugar and/or salt in segment of youth, Abstract (Applied Studies in Agribusiness and Commerce), Vol. 4, Numbers 1-2X, ISSN 1789-221X, p. 85 – 91.
2. Pólya Éva, **Szűcs Róbert Sándor** (2010k): Developing Employability Skills and Exchanging Management Skills in a Simulated European Business Environment, *Economica*, 2010. 3. ISSN 1585-6216, p. 60 – 67.

Idegen nyelvű, külföldön megjelent folyóiratok

1. Pólya Éva, **Szűcs Róbert Sándor** (2010m): The Role of Consumer Socialization and the Importance of Legal Legislation to Protect Children in Consumer Society, *Journal of East European Research and Science*, p. 14 – 24.
2. **Szűcs Róbert Sándor**, Csapó Zsolt (2011): The effect of childhood obesity on social welfare, *Journal of Modern Accounting and Auditing*, (m.a.)

TUDOMÁNYOS KONFERENCIÁKON ELHANGZOTT ELŐADÁSOK KONFERENCIA KIADVÁNYBAN

Külföldön, idegen nyelven teljes teljedelemben megjelent előadás:

1. **Szűcs Róbert Sándor** (2009g), Csapó Zsolt: The product is better when it is branded, 2nd international PhD students conference – New Economic Challenges, Faculty of Economics and Administration Masaryk University, Lipová 41a, Brno, Czech Republic, 20th – 21st January 2010., ISBN 978-80-210-5111-9, p. 404 – 410.
2. **Szűcs Róbert Sándor** (2010j), Csapó Zsolt: The effect of childhood obesity on social welfare, 120th EAAE Seminar, 2-4 September 2010, Crete, Greece, Letölthető: http://eaae.maich.gr/eaae120/papers/Szucs_Csapo.pdf

1. A kutatás célja

Napjainkban, piaccgazdasági körülmények között, melyben a piacokra általánosságban a túlkínálat jellemző, kiemelt szerepet kap a vállalati marketing tevékenység, illetve a túlhajszolt profitérdekek ellensúlyozásaként a fogyasztóvédelem. Kutatásom aktualitását a gyermek- és fiatalkorúakkal folytatott kommunikációval összefüggésben a gyermek- és fiatalkori elhízás, mint probléma; az egészség,- egészséges táplálkozás, mint elvárás és napjainkat jellemző fogyasztói trend indokolja.

Nem véletlen hogy számos vállalat választja a gyermek- és fiatalkorúak szegmensét célcsoportjául. Ez az a szegmens, amely tartósan magas növekedési potenciállal rendelkezik, rendelkezik és rendelkezni fog a jövőben is. Magyarázata, hogy a felnőttek (szülők, családtagok, stb.) lehetőségeikhez mérten (esetenként erőn felül is) a lehető legtöbbet szeretnék megadni a gyermeküknek. Nem elhanyagolható a szegmens meggyőzésének egyszerűsége és az, hogy a gyermekek befolyásoló ereje jóval túlmutat a szegmens határain, képesek a felnőttek termék-, és márkaválasztási szokását is befolyásolni. Mára olyannyira sikeresek vagyunk a gyermekek befolyásolása kapcsán, hogy szóhoz sem jutunk sikerünk láttán. A marketing beveti kifinomult eszköztárát, köztük a sales promotion eszközök széles tárházát (brand licencing, közismert személyek alkalmazása, nyereményjátékok, ingyen ajándékok, stb.). Az igazi problémát az jelenti, ha magas hozzáadott zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszereket népszerűsítünk a fiataloknak, ami hozzájárul a

gyermekkori elhízás terjedéséhez. A gyermek- és fiatalkorban jelentkező elhízás, mint társadalmi jelenség mára már nem csupán az egyén egészségügyi állapotát negatívan befolyásoló tényező, hanem nemzetgazdasági szinten jelentkező komoly és sokoldalú probléma. A túlsúlyosság és a belőle származó egészségügyi problémák mindenképpen hozzájárulnak mind az egyéni, mind a társadalmi jólét csökkenéséhez, ahol mindenképpen meg kell említeni a túlsúlyosságból és elhízásból származó egészségügyi kiadások drasztikus emelkedését. Napjainkban megállapítható és bizonyítható, hogy a gyermekkorban is jelentkező elhízás mára nagyobb problémát jelent, mint a dohányzás vagy alkoholizmus. Nem elhanyagolható azoknak a száma, akik az elhízásban jelentős szerepet tulajdonítanak a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszereknek és a termékek promóciójának.

A doktori disszertáció összeállításakor meghatározott **célok**:

1. A témához szorosan kapcsolódó hazai és külföldi szakirodalom feldolgozása a gyermekek és fiatalok fogyasztói magatartását, befolyásolhatóságát illetően, kiemelt figyelmet fordítva a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek területére. További cél a szekunder adatok szintetizálása, értékelése.
2. Primer kutatási módszerekkel a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztói és vásárlási szokásainak felmérése, a márkázott termékek befolyásoló erejének vizsgálata a fiatalok szegmensében a vizsgált területen.

termékekkel kapcsolatosan, szegmentumonként mérve a befolyásoló hatás mértékét.

6. Publikációk az értekezés témakörében

TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATOK

Magyar nyelvű tudományos folyóirat idegen nyelvű összefoglalóval:

1. **Szűcs Róbert Sándor** (2009b): A piac ritka árucikkei: A reklámfaló nemzedékek,-A gyermek- és fiatalkorúakkal folytatott marketingkommunikáció szabályozásának hiányosságai-, *Economica*, 2009. 2., ISSN 1585-6216, p. 113 – 122.
2. **Szűcs Róbert Sándor** (2009e): A nyaggatás faktortól a megszokásig, *Economica*, 2009. 3., ISSN 1585-6216, p. 80 – 89.
3. **Szűcs Róbert Sándor** (2009f): A marketing felelőssége a gyermekkori elhízásban, *PAIDEIA, A Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar Kiadványa*, ISSN 1787–937X, p. 76 – 88.
4. **Szűcs Róbert Sándor** (2010b): A minőség csak ezüstérmes?, Márkaerő és a fiatalok racionális fogyasztói magatartásának összefüggései, *Economica*, 2010. 1., ISSN 1585-6216, p. 70 – 77.
5. **Szűcs Róbert Sándor** (2010d): Adóval a gyermekkori elhízás ellen – magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek, *Agrár és Vidékfejlesztési Szemle, Tudományos folyóirat*, 5. évfolyam, 2010/1. szám, ISSN 1788-5345, p. 202 – 207.
6. **Szűcs Róbert Sándor** (2010L): Sponge Bob, Hello Kitty, Spiderman a gyermek- marketing sztárjai - A „brand licensing” és szabályozásának kérdései, *Economica*, 2010. 3., ISSN 1585-6216, p. 30 – 38.
7. **Szűcs Róbert Sándor** (2010n): A „brand licensing” és szabályozásának kérdései, *Élelmiszer, táplálkozás és marketing*, VII. évfolyam, 2010. 2. szám, (m.a.)
8. **Szűcs Róbert Sándor** (2010p): A gyermekkori elhízás és élelmiszercímke összefüggéseinek marketing szempontú vizsgálata, *Gazdálkodás*, 74. évf., 2010. évi 7. szám, p. 773 - 777
9. **Szűcs Róbert Sándor** (2011): „Egészségtelen élelmiszerek” attitűdvizsgálata a fiatalok szegmensében, *Marketing & Menedzsment*, 2011, (m.a.)

zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek intenzív fogyasztói közé tartozik, nem érti az élelmiszercímke jelöléseit, nincs tisztában a termék csomagolásán feltüntetett jelzők jelentésével. A bizonytalanság csökkentésének több módja is létezik: a törvényi szabályozás újragondolása, a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek kommunikációjának szabályozása, a termékek árának növelése az adóztatás eszközével, a szülők szerepének vizsgálatával. A hatékony megoldás véleményem szerint ezek átgondolt kombinációjában rejlik. Tény, hogy magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek a fiatalok kedvelt élelmiszerei közé tartoznak, azok promotálásával a gyermekkori elhízáshoz járulunk hozzá. Ennek mértéke vizsgálatok tárgyát képezheti, de a tényen nem változtat. Az „üzletember profitszemléletét” előtérbe helyező elv, a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek piacának szabályozatlansága, rövidtávon talán eredményt hozhat. De csak az előállító számára. A profit a termékeket előállító vállalatoknál jelentkezik, azonban a költségeket nemzetgazdasági szinten viseljük az elhízott gyermek-, fiatalkorú majd később felnőtt megnövekedett ápolási költségeinek formájában. Felelősségteljes és racionális végiggondolás után belátható, hogy a folyamat fenntarthatatlan és beavatkozást kíván nem csupán hosszú-, hanem már rövid időtávon belül is.

Ebből adódóan az értekezés legnagyobb gyakorlati haszna, hogy felhívja a figyelmet a gyermek- és fiatalkorban jelentkező elhízásra, bizonyítva a hozzáadott magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek magas fogyasztási intenzitását, a fiatalkorúak befolyásolhatóságát a

3. Primer kutatási módszerekkel felmérni a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek előállítóinak, forgalmazóinak marketingkommunikációs tevékenységének hatékonyságát a vizsgált területen.
4. Primer kutatás során felmérni a fiatalok ismereteinek szintjét a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerekkel kapcsolatosan a vizsgált területen.

A primer kutatások alapján javaslattétel a termékkör kommunikációjának szabályozásával kapcsolatosan.

A disszertáció összeállításánál az alábbi **hipotézisekkel** éltem:

H1: Összefüggés vizsgálatok. Feltételezem, hogy a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztása összefüggésben van a fiatalok korával és nemével.

H2: Piacszegmentálás, klaszterelemzés. Feltételezem, hogy a fogyasztói felmérések alapján jól lehatárolható fogyasztói csoportok képezhetők a fiatalok szegmensén belül a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek esetében.

H3: Feltételezem, hogy a közismert márkanev a fiatalok racionalitását is elnyomó erővel rendelkezik a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek esetében, vagyis a termékeket nem íz, hanem márkapreferencia alapján rangsorolják. Feltételezem, hogy a gyermek- és fiatalkorúak beszerzési döntésében nem az ár, hanem a márkapreferencia bír meghatározó erővel a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek körében.

H4: Feltételezem, hogy a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek csomagolásán található összetételjegyzék nem rendelkezik megfelelő információ tartalommal, a fiatalok nincsenek tisztában az egyes összetevők egészségre gyakorolt hatásával. Feltételezem, hogy az élelmiszerek csomagolásán található light, diétás, diabetikus jelzők használata a fiatalok számára nem egyértelmű, ismereteik nem megfelelőek a jelzőkkel kapcsolatosan.

H5: Feltételezem, hogy a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek beszerzésének helye és fogyasztása kapcsán szükséges a szülők szerepének vizsgálata, tájékoztatása. Feltételezem, hogy a szülők magas arányban szerzik be a terméket a gyermekek részére.

H6: Feltételezem, hogy a termék gyártói által folytatott marketingkommunikációs tevékenység összetevőkre bontható és az összetevők hatékonysága mérhető. Feltételezem, hogy a gyártók marketingkommunikációs tevékenységének eredményessége összefüggésben van a fiatalok korával és nemével.

H7: Feltételezem, hogy Magyarországon a gyermek- és fiatalkorúak hatékony törvényi védelme nem valósul meg, szükség lehet más országok „legjobb gyakorlatának átvételére”. A magyarországi reklámszabályozás a 14. életév betöltésében rögzíti a gyermekkor-, és a 18. életév betöltésében rögzíti a fiatalkor felső határát. Feltételezem, hogy a hazai szabályozás nem illeszkedik a gyermek- és fiatalkorúak véleményéhez az életkorhatárok meghatározásában. Az életkorhatárok kitolásával védelmük fokozható lenne.

- Számszerűsítettem a fiatalokat befolyásoló marketingtevékenység hatásait, új fogyasztói szegmenseket azonosítottam a reklámok, brand licencing, sales promotion eszközök (ingyen ajándékok, nyereményjátékok) befolyásoló erejével kapcsolatosan. Meghatároztam és számszerűsítettem a befolyásoló képesség nagyságát szegmensenként.
- Mértem a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztási intenzitását, új fogyasztói szegmenseket azonosítottam, melyet saját modellben összegeztem.
- Bizonyítottam, hogy a Reklámtörvényben megjelölt életkorhatárok (gyermekkor, fiatalkor, felnőttkor) nem igazodnak a fiatalkorúak véleményéhez. A fiatalkorúak véleményét figyelembe véve szükséges az életkorhatárok felfelé módosítása a hatékony védelem érdekében.

5. Az eredmények gyakorlati hasznosíthatósága

A dolgozat alapvető célja a gyermek- és fiatalkorúak fogyasztási intenzitásának vizsgálata, a gyártói oldalról jelentkező befolyásoló hatás mérése volt. A kutatási eredmények alapján kijelenthetjük, hogy Magyarországon a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztása egyre nagyobb népszerűségnek örvend, a termékek fogyasztási intenzitása magas a fiatalkorúak szegmensében. A korcsoportot felosztó szegmentáció eredményei alapján kijelenthető, hogy Magyarország fiatalkorú lakosságának döntő többsége a magas

közelebb. Vizsgálati eredményeimet figyelembe véve a H7 hipotézist igazoltam.

4. Az értekezés új, illetve újszerű eredményei

- A téma elméleti összegzése alapján azonosítottam és összegeztem a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztásának kockázatait, költségeit, következményeit, szabályozását. A vizsgálatok mérhető kategóriákat, számszerű elemzéseket fogalmaznak meg.
- Bebizonyítottam, hogy a fiatalok elsősorban nem íz alapján döntenek a termékek között, hanem sokkal inkább a márkapreferencia befolyásolja fogyasztói döntésüket; a márkahatás racionalitást elnyomó erővel rendelkezik. Az életkor, a nem, a fiatalkorú szabadon elkölthető jövedelme nem elsődleges befolyásoló tényezők.
- Bebizonyítottam, hogy a gyermek- és fiatalkorúak nincsenek tisztában az élelmiszercímkén feltüntetett jelölések jelentésstartalmával, javaslatokat fogalmaztam meg a jelölések minőségivé tétele érdekében. A „light”, „diétás” jelölések a fiatalkorúak számára értelmezhetetlen kategóriák, törvényi szabályozása nélkülözhetetlen.

2. Előzmények és alkalmazott módszerek

A gyermek- és fiatalkorúakat befolyásoló marketingtevékenység és a kommunikációt szabályozó elemek vizsgálatakor, a fiatalkorúak magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztási intenzitásának elemzésekor több vizsgálati módszerre hagyatkoztam. Kutatásomat szekunder adatok gyűjtésével, a hazai és nemzetközi szakirodalom részletes tanulmányozásával kezdtem. Vizsgáltam a gyermekeket érő marketingingereket, az elhízási trendeket, költségeket, a szabályozások módosítása érdekében elemeztem a legjobb gyakorlatokat, stb. Kutatásomat primer adatok gyűjtésével folytattam. Primer adatgyűjtésem során kvantitatív (kérdőíves megkérdezés) és kvalitatív (kísérlet – ízteszt) módszereket is használtam.

Kutatásomban kérdőív segítségével vizsgáltam fiatalkorúak fogyasztási szokásait, különös tekintettel a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztási szokásaira, azok reklámjainak befolyásoló képességére. A kutatás keretében 1297 kérdőív kitöltetése valósult meg az Észak-alföldi régió négy városának (Debrecen, Mezőtúr, Nyíregyháza, Szolnok) középiskoláiban. Az iskolák megkeresése és kiválasztása a régióban a véletlen alapján történt. A kutatásban való részvétel önkéntes volt, így számos középiskola nem kívánt részt venni a kutatásban. Így kijelenthetjük, hogy az iskolák mintába kerülésében a véletlen tényező játszotta a fő szerepet. A középiskolák felkeresése telefonos egyeztetés után történt, ahol a diákok nyugodt, iskolai keretek között, tanórák keretei között töltötték ki a kérdőívet. A diákok részvétele a

kutatásban önkéntes volt, anonim módon történt, előzetes szelekció nélkül. A kérdőívek lekérdezése 2009. november és 2010. március között történt. A kutatásban csak középiskolás korúak (fiatalkorúak) vettek részt, 13 és 19 éves kor közöttiek. A minta nem szerinti megoszlása: 55,4% nő, 44,6% férfi, ami teljesíti a reprezentativitás feltételeit. A mintába kerültek átlagos életkora ($\bar{x} \pm \sigma$) $16,10 \pm 1,328$ év; terjedelem (R) 13 - 19 év; módusz 15 év. Az adatok feldolgozása során statisztikai módszereket alkalmaztam (átlag, módusz, medián, szórás, Cramer-féle asszociációs vizsgálat, Kendall-féle egyetértési együttható, faktoranalízis, klaszterelemzés, keresztábra vizsgálatok, stb.) SPSS 14.0 program és Microsoft Excel 2007 segítségével. Leíró vizsgálatokat egyszerű statisztikai módszerekkel folytattam, a Cramer-féle asszociációs vizsgálatokat ismérvek összefüggéseinek vizsgálatára alkalmaztam, míg Kendall-féle egyetértési együtthatóval a csoport véleményének egyöntetűségét mértem. Faktoranalízist (principal axis factoring) a reklámok befolyásoló erejének vizsgálatára alkalmaztam, míg klaszterelemzést (K-means Cluster) a megvalósított két szegmentációs eljárás során alkalmaztam.

Kvalitatív kutatási módszert egy kísérlet (ízteszt) formájában vettem be. Kutatási módszerem alapját a Thomas Robinson féle márkapreferencia-teszt alkotta, melyet adaptáltam a cukrozott szénsavas üdítőitalokra. A kísérletet 2 alkalommal (2009. szeptember és 2010. szeptember) folytattam le Szolnok városában. Előfeltételeztem, hogy a fiatalok szkepticizmusa életkoruk

forrása lehet, különösen a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek piacán. Számos ország lépéseket is tett a szabályozás szigorítására a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek esetében. Így a hazai szabályozás újragondolása során mindenképpen ajánlom megfontolni néhány nemzetközi szabályozásnak a hazai gyakorlatban történő alkalmazását, nevezetesen:

- A kanadai „The Broadcast Code for Advertising to Children”
- A romániai „Decizie nr.194 din 22 februarie 2007 pentru modificarea Deciziei nr.187 din 3 aprilie 2006 privind codul de reglementare a conținutului audiovizual”
- Az Egyesült Államok Kalifornia államának szabályozását,
- Hazai szervezetek (MNSZA, OFE) javaslatainak komolyan vételét.

Láthattuk, hogy gyermek- és fiatalkorúak védelme érdekében történő egységes fellépést nem segíti az a tény sem, hogy a gyermekkor meghatározását és a korcsoportot érintő reklámok szabályozását illetően az európai országok között sincs egyetértés. A megkérdezett fiatalkorúak a gyermekkor végét a magyarországi szabályozásnak megfelelően a 14. életév betöltésében látták; azonban a fiatalkor- és felnőttkor megítélése a hazai szabályozástól eltérő. A fiatalkor felső határát nem a 18. életévben rögzítették a megkérdezettek, hanem ettől magasabb életkort (20. életév) jelöltek meg. A felnőttkor határa illeszkedik az előzőhöz, kezdetét a 20., 21. életév közé teszik átlagosan a fiatalok. Így kijelenthető, hogy a fiatalok véleménye sokkal inkább az észtországi szabályozáshoz áll

A szegmentumok létét és számát a Kendall-féle egyetértési együtttható magas értéke (66,9%) is igazolta. Az eltérő szegmenseket a marketingtevékenység eltérő mértékben képes befolyásolni, melynek mértékét faktoranalízis segítségével mértem. Az általam leírt tényezők a marketingtevékenység befolyásoló hatását mintegy 60%-ban magyarázzák. Vizsgáltam és mértem a közismert személyek, mesefigurák (brand licencing); nyereményjátékok; a termékhez ingyenesen járó ajándéktárgyak befolyásoló hatását. Egy jól megválasztott közismert személy, mesefigura 20%-ban, egy nyereményjáték 50%-ban, a termékhez ingyenesen járó ajándéktárgy mintegy 55%-ban képes befolyásolni a fiatalok fogyasztót. Kimutattam, hogy a fiatalok neme és kora összefüggést mutat a marketingtevékenység sikerességével; de jelen esetben is az adott fiatalok személy szegmensbe történő besorolása a döntő tényező. Kijelentéssel a H6 hipotézist igazoltam.

7.) A magas fogyasztási intenzitás ráirányította a figyelmet a meggyőzés jogi korlátainak vizsgálatára. Magyarországon a fiatalokkal folytatott kommunikáció kapcsán 2 korlátozó tényezővel (Reklámtörvény, Reklámetikai Kódex) kell számolni, ami vagy puha megfogalmazásokkal él több esetben vagy betartása önkéntes. Primer és szekunder kutatásom alapján véleményem szerint megalapozottan kijelenthető, hogy a reklámszakma önszabályozó mechanizmusa a fiatalok célcsoportjánál kudarcot vallott. A reklámtörvényben alkalmazott, laza megfogalmazások helyett határozott fellépésre van szükség. Ennek elmulasztása komoly egészségügyi problémák

előrehaladtával megerősödik, ezáltal vásárlásaikat a gyermekkorban kialakított márkafüggés már kevésbé befolyásolja. A vizsgálatom korcsoportja 2009. szeptemberében a 18 éves korosztály volt, míg 2010. szeptemberében 11 és 18 éves kor közötti középiskolásokat kérdeztem meg. Az összes résztvevők száma 152 fő volt, míg Robinson 63 főt vont be kísérletébe.

3. Az értekezés főbb megállapításai

1.) Kutatásom során számos elemzést folytattam arra vonatkozóan, hogy milyen fogyasztási intenzitással jelennek meg a gyermek- és fiatalok a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek piacán. Kutatásomat a Eurpean Heart Network állásfoglalásának megfelelően 3 termékkörre (gyorséttermi termékekre, cukrozott szénsavas üdítőitalokra, kiemelten kólára és chipsre) korlátoztam. Primer kutatásom eredményeként láthattuk, hogy a fiatal férfiak 38,0%-a, a nők 29,7%-a fogyaszt legalább heti rendszerességgel egészségi állapotát károsító chipset. A fiatal férfiak 70,5%-a, a fiatal nők 57,8%-a fogyaszt legalább heti egészségtelen kólát. A legalább heti rendszerességgel gyorsétteremben étkezők aránya férfiak esetében 17,1%, míg nők esetében 11,1%. Őket a McDonald's besorolásának megfelelően „heavy user” kategóriába sorolhattuk be. Az adatok sokkolóan magasak.

Primer kutatásommal igazoltam, hogy az eltérő nemű fiatalok eltérő fogyasztási intenzitással rendelkeznek, a fiatalok férfiak magasabb fogyasztási intenzitással jelennek meg a magas zsír-, só-, cukortartalmú termékek piacán, mint a fiatal nők. Teszik ezt annak

ellenére a fiatal férfiak, hogy saját véleményük szerint egészségesebben étkeznek, mint a fiatalok női. Így egy paradox hatásra hívtam fel a figyelmet. Megoszlási viszonyszámokkal vizsgálva a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztását kijelentettem, hogy a fiatal nők alacsonyabb fogyasztási intenzitással rendelkeztek, azonban magasabb szintű statisztikai vizsgálatokkal (pl: Cramer-féle asszociációs együttható) az egyértelmű trend nem volt igazolható, a mutató gyenge kapcsolatot mutatott ki a megkérdezett neme és fogyasztás intenzitása között; ezzel alátámasztva mindkét nemre egyaránt jellemző magas fogyasztási intenzitást. A megkérdezett kora tekintetében hasonló kijelentést tehettem: vagyis a fiatalokban az életkor előrehaladtával a termékek fogyasztása minimális csökkenést mutatott, azonban ennek mértéke elenyésző, melyet a számított Cramer-féle asszociációs mutató alátámasztott, vagyis a magas fogyasztási intenzitás nem korfüggő. Kijelenthető, hogy a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztása nem mutat szoros összefüggést a megkérdezett nemével és korával; a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztása a fiatalok esetében általánosan magas intenzitást mutat. Kijelenthető, hogy az eltérő nemű és korú fiatalok eltérő fogyasztási intenzitással rendelkeznek, de a megkérdezett neme és kora nem meghatározó tényező, sokkal inkább az adott fiatalok személyi szegmensbe történő sorolása a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztási intenzitása szerint. Ennek megfelelően a H1 hipotézist cáfoltam.

kutatásommal mértem a vállalati marketingtevékenység befolyásoló képességét, a reklámokkal szembeni attitűdök irányát és intenzitását. A fiatalok 5 fokozatú skála segítségével minősíthették egyetértésüket az alábbi állításokkal, ahol 1 – nem értek vele egyet; 5 – maximálisan egyet értek az állítással. A szegmentáció főbb eredményeit az 1. táblázat tartalmazza. A fiatalok korcsoportját a fiatalokkal folytatott kommunikáció fogadtatása alapján 3 szegmensre osztottam:

- Rezignált elutasító (1. klaszter),
- Hiszékeny befolyásolható (2. klaszter),
- Racionálisan tudatos (3. klaszter).

1. táblázat: A fiatalok szegmentálása a reklámokkal kapcsolatos szimpátia alapján

	Kialakult szegmens (klaszter)		
	1. klaszter	2. klaszter	3. klaszter
1. A reklámok szórakoztatók	2	3	2
2. A reklámok a hétköznapiak részévé váltak	4	5	4
3. A reklámok befolyásolják az ÉN fogyasztási szokásaim	1	3	2
4. A reklámok befolyásolják az EMBEREK szokásait	3	4	4
5. Túl sok reklámmal találkozok a médiában.	5	5	5
6. Az EMBEREK gyakran vásárolnak a reklámok hatására fölösleges dolgokat	4	4	4
7. ÉN gyakran vásárolnak a reklámok hatására fölösleges dolgokat	1	2	2
8. Tudatos vásárlónak tartom magam	4	4	3
9. Tisztában vagyok fogyasztói jogaimmal	4	4	3
10. Nem	Férfi	Nő	Nő
Szegmens aránya	30,4%	36,6%	33,0%

Forrás: Saját kutatás, 2010

különösen megnyilvánult a „light”, „diétás” jelzők jelentéstartalmának vizsgálatakor. A megkérdezettek 26 különböző meghatározást adtak a light, illetve 37 meghatározást adtak a diétás jelzők jelentésére, vagyis a megkérdezetteknek gyakorlatilag fogalmuk sem volt a jelzők jelentéstartalmát illetően. Mindenképpen javasolt az Egyesült Államok ételcímkeinek és a MNSZA jelzőlámpás javaslatának alkalmazása. Primer kutatási eredményeim alapján a H4 hipotéziseket igazoltam.

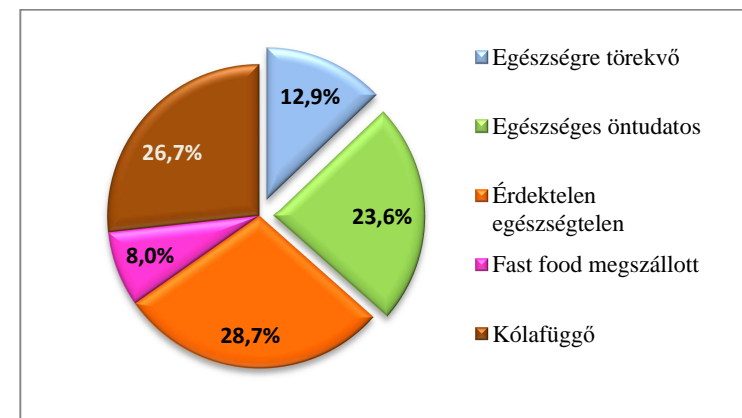
5.) Primer kutatásomban vizsgáltam, hogy a gyermek- és fiatalkorúak hol szerzik be a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek csoportjába tartozó chipset, illetve cukrozott szénsavas üdítőitalokat, illetve milyen arányt képvisel a szülői beszerzés a termékek kapcsán. Kutatásom eredményeként kijelenttem, hogy a kis alapterületű üzletekben, büfékben a beszerzés aránya mindkét termék esetében (chips, cukrozott üdítő) magas intenzitást mutat. (22,2%, 18,8%) Az iskolai büfékben történő vásárlás kiemelkedő, így joggal merülhet fel és létjogosultsággal bír az iskolai büfék választékának szabályozása törvényi erővel. A szülői beszerzés aránya mindkét termék esetében magas, rendre a chips és cukrozott üdítőitalok esetében 18,4%, illetve 21,1%. A családi rossz minták egyértelműen hozzájárulnak a gyermek- és fiatalkori elhízás drasztikus emelkedéséhez. A kvantitatív kérdőíves megkérdezés a H5 hipotézist igazolta.

6.) Kutatásom során vizsgáltam a marketingkommunikációs tevékenység hatását, különös tekintettel a reklámok és sales promotion eszközök fiatalkorúakra gyakorolt hatására. Primer

2.) Klaszteranalízis segítségével egyértelműen szegmentáltam a fiatalkorúak korcsoportját a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztási intenzitása alapján. A csoportok egyértelműen beazonosíthatók és eltérő sajátosságokkal rendelkeztek. A szegmentációt a megkérdezett neme és a megkérdezett kora alapján is elvégeztem. A megkérdezett neme szerint az alábbi szegmenseket sikerült beazonosítanom:

- Egészségre törekvő,
- Érdemtelen egészségtelen,
- Egészséges öntudatos,
- Fast food láncok megszállottjai,
- Kólafüggők.

A szegmentumok részarányát az alábbi, 1. ábra szemlélteti.

1. ábra: A magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek piacát jellemző szegmensek megoszlása (%)
Forrás: Saját kutatás, 2010

A szegmentáció bizonyítja, hogy 2 olyan szegmens van, amelyik vagy tudatosan egészséges vagy törekszik az egészséges táplálkozásra, kerüli a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztását. Összesített részarányuk csupán a fiatalok 36,5%-a. Az életkor alapján történő szegmentációról bebizonyítottam, hogy a megkérdezett neme szerinti szegmentáció újrafogalmazása, lényegi különbséget nem tartalmaz az előzőhöz képest. A szegmentációs eljárás során a számított F-ráták tovább bizonyították, hogy a megkérdezett nemének és a megkérdezett korának nincs komoly hatása a magas zsír-, só-, cukortartalmú élelmiszerek fogyasztására, hanem sokkal inkább a termékekből történő fogyasztási intenzitás vizsgálatával végezhető el a szegmentáció. A kialakított csoportok létezők és a gyakorlatban is alkalmazható szegmentációt mutatnak. ennek megfelelően a H2 hipotézist igazoltam.

3.) A módosított kísérlet (ízteszt) eredményeképpen bebizonyosult, hogy a fiatalok a márkázott termékeket finomabbnak találták ugyan azon termék márkázatlan változatához képest. Az állítást igazolja, hogy a márkázott termékre készített hisztogram esetében a normál görbék erőteljes bal oldali (kedvező megítélést), míg a márkázatlan termék normál görbéi jobb oldali (kedvezőtlen megítélést) aszimmetriát mutatnak. Így kijelenthető, hogy azok a termékek, amelyeknek márkaneve ismert volt a fogyasztók számára, jóval kedvezőbb megítélésben részesültek. A hisztogramos vizsgálat igazolta, hogy a megkérdezettek elsősorban nem az ízük alapján rangsorolják a termékeket (hiszen ugyanazokat a termékeket

kóstolták kétszer), hanem márkaerősség és márkapreferencia alapján. Cáfoltam azon feltételezésem is, miszerint a magasabb fogyasztási intenzitással rendelkező fiatalok egyértelműen felismerik, hogy ugyan azt a terméket fogyasztják kétszer, márkázott és márkázatlan kiszerelesben; vagyis a fogyasztás intenzitásának növelésével a márka befolyásoló hatása nem érvényesült kisebb mértékben. A számított Cramer-féle mutató alacsony értéke (0,216) bizonyította, hogy a termék fogyasztása nem elsődlegesen ár és jövedelemfüggő. Kutatásom bizonyította, hogy a márkahatás, a márka befolyásoló ereje racionalitást elnyomó erővel rendelkezik. Kvalitatív kutatásommal, vagyis a módosított ízteszttel a H3 hipotézist igazoltam.

4.) Primer kutatási eredményeim alapján kijelenthetem, hogy a megkérdezett fiatalok harmadát (38,9%) nem foglalkoztatja az egészséges táplálkozás, nem foglalkoztatja egészségének védelme. A fiataloknak csupán a fele olvassa el a termékek hátoldalán található összetételjegyzéket. Tovább súlyosbítja ezt, hogy azoknak, akik elolvassák az összetételjegyzéket, azoknak csupán a fele van tisztában (saját bevallása szerint) az összetevők hatásaival. Az érték összesített formában sem kedvezőbb, a teljes sokaságnak csupán 42,4%-a vallja magáról azt, hogy ismeri az összetevők hatását. Összességében a megkérdezettek 17,3%-a vallja azt, hogy nem érdekli az élelmiszerek összetétele. Megállapíthatjuk, hogy fogyasztóvédelmi felelősség az, hogy a fiatalok mintegy 60%-a nem érti az élelmiszercímke jelöléseit. Az alacsony ismereti szint